

ORIGINAL ARTICLE / ORJİNAL MAKALE

Covid-19 Pandemisinde Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Düzeyi ve Kadınlara Yönelik Tutumları

Level of Psychological Violence Against Women and Attitudes of Women Towards Violence in the Covid-19 Pandemic

 Çiğdem Erdemoğlu¹ Semiha Aydın Özkan² Tuba Koç Özkan² İpek Turan³

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Adıyaman, Türkiye

² Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Adıyaman, Türkiye

³ Arş. Gör., Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Adıyaman, Türkiye

Geliş: 02.07.2022, **Kabul:** 10.07.2024

Öz

Giriş: Covid 19 ile birlikte kadına yönelik psikolojik şiddetin artabileceği düşünülmektedir.

Amaç: Bu araştırma pandemi döneminde evli kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyi ile kadınların şiddete yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı türde olan ilişki arayıcı araştırmanın örneklemini 314 kadın oluşturmaktadır. Araştırma, Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan bir il merkezinde online platformda yapılmıştır. Örneklem büyüklüğü G*Power programı ile hesaplanmıştır. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ) ve Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (AİŞYTÖ) ile elde edilmiştir. İstatistiksel değerlendirmede tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis testi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: KYPŞÖ kötü davranma, kısıtlama, kıskançlık ve eleştiri alt boyut puan ortalamaları sırasıyla 41.07±18.90, 13.12±5.72, 6.28±3.43, 6.01±2.84 ve AİŞYTÖ toplam puan ortalaması 20.36 ± 5.85 olarak bulunmuştur. Pandemide artan ev işi ile KYPŞÖ kötü davranma ve eleştiri alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p<.001, p<.05). Ayrıca KYPŞÖ bütün alt boyutları ile AİŞYTÖ toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki belirlenmiştir (p<.001).

Sonuç: Covid 19 pandemisi kadına yönelik psikolojik şiddet düzeyinde kısmen artışa ve kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyinin artması kadınların şiddete yönelik olumsuz tutum takınmasına neden olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Kadın, Pandemi, Psikolojik Şiddet, Tutum

Sorumlu Yazar: Çiğdem ERDEMOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Adıyaman, Türkiye. **Email:** cerdemoglu@adiyaman.edu.tr, **Tel:** (0416) 223 38 05/4741

Nasıl Atıf Yapılır: Erdemoğlu Ç, Aydın Özkan S, Koç Özkan T, Turan İ. Covid-19 Pandemisinde Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Düzeyi ve Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları. Etkili Hemşirelik Dergisi. 2024;17(4): 523-536

Journal of Nursing Effect published by Cetus Publishing.

Journal of Nursing Effect 2024 Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License

Abstract

Background: It is thought that psychological violence against women may increase with Covid 19.

Objective: This research was conducted to determine the relationship between the level of psychological violence against married women and their attitudes towards violence during the pandemic.

Method: The sample of this descriptive correlational research consists of 314 women. The research was conducted on an online platform in a city center located in the southeast of Turkey. The sample size was calculated with the G*Power program. The data obtained via Demographic Information Form, Psychological Maltreatment of Women Inventory (PMWI) and Attitudes Towards Domestic Violence Scale (ATDVS). Descriptive statistics, Mann-Whitney U test, Kruskal Wallis test and Spearman correlation analysis were used in statistical analysis.

Results: The mean PMWI mistreatment, restriction, jealousy, and criticism subscales scores were respectively 41.07 ± 18.90 , 13.12 ± 5.72 , 6.28 ± 3.43 , 6.01 ± 2.84 and ATDVS mean score was 20.36 ± 5.85 . A statistically significant difference was found between increasing housework in the pandemic and PMWI mistreatment and criticism subscales mean score ($p < .001$, $p < .05$). In addition, a weak positive correlation was determined between all subscales of PMWI and the total mean score of ATDVS.

Conclusion: The Covid 19 pandemic caused a partial increase in the level of psychological violence against women and the increase in the level of psychological violence against women has caused to adopt a negative attitude towards violence in women.

Keywords: Attitude, Covid 19, Pandemic, Psychological Violence, Woman

GİRİŞ

Koronavirüs (Covid 19), 2019 yılının sonlarına doğru Çin'de ortaya çıkmış ve kısa sürede pandemi ilan edilmiştir. Hemen ardından birçok ülke pandeminin yayılma hızını azaltmak için sosyal izolasyon önlemleri almıştır. Alınan önlemler beraberinde insanların günlük yaşamlarında büyük ölçüde değişiklik yaratmıştır (Gulati ve Kelly, 2020; Ünal ve Gülseren, 2020). Pandeminin yarattığı ekonomik, sosyal ve psikolojik dezavantajların yanında tüm dünyada cinsiyete dayalı şiddet vakalarında da belirgin bir şekilde artış görülmüştür (Fawole, Okedare ve Reed, 2021; Gulati ve Kelly, 2020; Mittal ve Singh, 2020; Ünal ve Gülseren, 2020). Ülkemizde de pandemi ile birlikte kadına yönelik şiddet vakalarının artış gösterdiği yönünde veriler bulunmaktadır (Ünal ve Gülseren, 2020). Alınan tedbirler ile birlikte, halihazırda şiddete maruz

kalan kadınlar, şiddet uygulayan eş/partner ile evde daha fazla zaman geçirmeye başlamış (Barbara vd, 2020; Fawole vd., 2020) ve bir taraftan pandemiden korunurken diğer taraftan şiddet riski ile karşı karşıya kalmıştır (Ünal ve Gülseren, 2020). Bu gibi dönemlerde her türlü aile içi şiddet artma eğilimi göstermektedir (Barbara vd, 2020; Fawole vd., 2020; Mittal ve Singh, 2020). Şiddetten bahsedilirken akla ilk olarak fiziksel ve cinsel şiddet gelmektedir, ancak psikolojik şiddetin de önemli derecede yaygın olduğu ve kadınların psikolojik sağlığını olumsuz etkilediği bilinmektedir (Bulut, 2015; Han Almış, Gümüştas ve Koyuncu Kütük, 2020). Sözel veya duygusal şiddet olarak da bilinen psikolojik şiddet; bireyi aşağılama, utandırma ve korkutma gibi bireyin benlik saygısına zarar veren sözlü veya sözsüz davranışlar olarak tanımlanır (Bulut, 2015; Kurt, Yorguner Küpeli,

Sönmez, Bulut ve Akvardar, 2018). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE), 2015 yılında yaptığı araştırmada kadınların %44'ünün psikolojik şiddet yaşadığını belirlemiştir (HÜNEE, 2015). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) 2019 yılında, üye 36 ülke arasında hayatlarında en az bir kez eşinden fiziksel veya duygusal şiddet gören kadınların oranının en yüksek olduğu ülkenin (%38) Türkiye olduğunu bildirmektedir (OECD, 2019).

Son yıllarda ülkemizde kadına yönelik aile içi şiddet önemli ölçüde artmıştır (Toprak Ergöner, Biçen ve Ersoy, 2020). Pandemi koşullarında artan sosyal ve ekonomik sorunlar, kadına yönelik şiddeti daha çok artırmaktadır (Bouillon-Minois, Clinchamps ve Dutheil, 2020; Mittal ve Singh, 2020; Ünal ve Gülseren, 2020). Şiddete maruz kalan kadınların çoğu psikolojik şiddeti, şiddet olarak algılamadıkları için gerekli tedbirleri alamamaktadır (Altıntop ve Adana, 2019; Bulut, 2015; Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer, 2019). Psikolojik şiddete uzun süre maruz kaldığında depresyon, anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi sorunlara neden olabilmektedir (Kurt vd, 2018; Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer, 2019). Bu nedenle pandemi ve benzeri olağanüstü koşullarda şiddeti önlemeye yönelik alternatif yöntemler sağlanmalıdır (Barbara vd, 2020; Viero, Barbara, Montisci, Kustermann ve Cattaneo, 2021).

Bu bilgiler doğrultusunda pandemi sürecinde kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyi ile kadınların şiddete yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Araştırma Soruları

Covid 19 pandemisi, kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyinde artışa neden olmakta mıdır?

Pandemi döneminde evli kadınlara yönelik psikolojik şiddet ile kadınların şiddete yönelik tutumları arasında ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlanmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan bir il merkezinde ikamet eden ve online platformda (watsapp) ulaşılan kadınlar ile yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni/Örneklemi

Araştırmanın örneklemi G*power 3.1.9.7 programı kullanılarak 0.20 etki büyüklüğü, %5 hata payı %95 ve evreni temsil etme gücü ile 314 olarak belirlenmiştir. Araştırmaya alınma kriterleri arasında; 18 yaş ve üzerinde olmak, evli olmak, Türkçe okuryazar olmak ve psikiyatrik hastalık öyküsü bulunmamak yer almaktadır. Verilerin elde edildiği il merkezinde ikamet etmeyen kadınlar araştırmadan dışlanmıştır. Örneklem grubuna ulaşmak için araştırmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan kadınlar olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları-Geçerlik ve güvenilirlik bilgileri

Veriler; Kişisel Tanıtım Formu, Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ) ve Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (AiŞYTÖ) aracılığı ile elde edilmiştir.

Kişisel Tanıtım Formu

Katılımcılara literatür doğrultusunda hazırlanan sosyodemografik özellikler ile pandeminin ev ve çalışma hayatına etkisini belirlemeye yönelik 11 adet soru yöneltilmiştir (Babacan Gümüş, Şıpkın ve Erdem, 2020; Büyükbodur Çetinkaya ve Çakıcı, 2020; Yıldırım, Aşıl ve Avcı, 2019).

Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği (KYPŞÖ)

Tolman tarafından (1989) geliştirilen ölçek, Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer (2019) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Kadınlara uygulanmak üzere geliştirilmiş bir ölçek olduğu halde Türkçeye uyarlanmış formu, evli kadın ve erkeklere uygulanabilmektedir. 44 maddeden oluşan likert tipli ölçeğin kötü davranma (madde: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 38, 40, 41, 42, 43, 44) kısıtlama (madde: 26, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39), kıskançlık (madde: 23, 27, 28, 30) ve eleştiri (madde: 5, 6, 9, 20) alt boyutları bulunmaktadır. Ölçek; 1= hiç, 2= nadiren, 3= bazen, 4= sık sık, 5= çok sık, ud= uygun değil şeklinde puanlandırılmaktadır ve ölçeğin ters puanlanan maddeleri bulunmamaktadır. Ölçeğin her bir alt boyut maddelerine verilen puan ayrı hesaplanmaktadır. Alınan puanın yükselmesi ilgili alt boyuta ilişkin psikolojik şiddete daha sık maruz kalındığını göstermektedir. Ölçek alt boyut güvenilirlik katsayıları 0.70 ile 0.96 arasında değişmektedir (Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer, 2019). Bu çalışmada ölçek alt boyut güvenilirlik katsayıları 0.70 ile 0.96 arasındadır.

Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (AİŞYTÖ)

Şahin ve Dişsiz (2009) tarafından geliştirilen likert tipli ölçeğin 13 madde ve 4 alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutlar; şiddeti olağanlaştırma (madde: 1,2,3,4,5), şiddeti genelleştirme (madde: 6,7,8), şiddeti nedenselleştirme (madde: 9,10,11) ve şiddeti saklama (madde: 12,13)' dir.

Ölçek; 1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3- kararsızım, 4- katılıyorum, 5- kesinlikle katılıyorum) şeklinde puanlandırılmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde, maddeler toplanarak toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 65, en

düşük puan ise 13'tür. Ölçekten alınan puanların artması şiddete yönelik tutumun olumlu, azalması ise şiddete yönelik tutumun olumsuz olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.72' tir (Şahin ve Dişsiz, 2009). Bu çalışmada güvenilirlik kat sayısı 0.78 olarak bulunmuştur.

Yapılan İşlem

Veriler, Covid-19 pandemisi önlemleri doğrultusunda Google Form ile toplanmıştır. Araştırmada veriler online olarak hazırlanmış formlar kullanılarak kadınların akıllı telefonlarına WhatsApp mesajlaşma programı aracılığıyla gönderilmiştir. Online anketin ilk sayfasında kadınlara araştırma hakkında bilgi verilerek onamları alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlardan bilgilendirilmiş onam formunu onayladıktan sonra veri toplamak için hazırlanan anketi doldurmaları istenmiştir. Online olarak cevaplanan veri toplama formları her bir katılımcı için yaklaşık 10 dakika zaman almıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizi SPSS 20.0 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Sosyodemografik verileri değerlendirmek için tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi ile normal dağılıma uymadığı belirlenen verilerin analizinde ise Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis testi ve Spearman korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkenlerini ölçeklerden alınan puanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerini ise sosyodemografik ve pandemiye ilişkin sorular oluşturmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce bir üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu' ndan (03.02.2021-54) yazılı izin alınmıştır. Helsinki

Bildirgesi ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. Ayrıca ölçek yazarlarından izin ve katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalamasının 33.86 ± 8.50 eşlerin yaş ortalamasının 38.07 ± 9.21 ve evlilik süresi ortalamasının 3.23 ± 1.12 olduğu belirlenmiştir. Kadınların %38.5' i ve eşlerin %42.4' ü en az üniversite mezundur. Kadınların %71.7' sinin çalışmadığı, eşlerin %86.3' ünün çalıştığı ve çalışan kadınların %77.5' i pandemide ev işlerinin arttığını belirtmiştir. Kadınların %42.7' si gelirin giderinden az olduğunu, %65.6' sı 1-3 arasında çocuğa sahip olduğunu ve %64.3' ü evlilik süresinin 5 yıl veya daha uzun olduğunu bildirmiştir (Tablo 1).

Araştırmaya katılan kadınların KYPŞÖ kötü davranma, kısıtlama, kıskançlık ve eleştiri alt boyutlarından sırasıyla aldıkları puan ortalamaları 41.07 ± 18.90 , 13.12 ± 5.72 , 6.28 ± 3.43 ve 6.01 ± 2.84 ' dür. Ayrıca AİŞYTÖ şiddeti olağanlaştırma, şiddeti genelleştirme, şiddeti nedenselleştirme, şiddeti saklama alt boyutları ve toplam puan ortalamaları sırasıyla 6.93 ± 2.49 , 4.05 ± 1.53 , 5.96 ± 1.82 ve 3.42 ± 1.94 ve 20.36 ± 5.85 ' tir (Tablo 2).

Tablo 2. Ölçek ve Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=314)

Ölçekler	Alnabilecek Min-Max Puanlar	X ±SS (Alınan Min-Max)
KYPŞÖ Alt Boyutları		
Kötü Davranma	26-130	41.07 ± 18.90 (26-124)
Kısıtlama	10-50	13.12 ± 5.72 (10-42)
Kıskançlık	4-20	6.28 ± 3.43 (4-20)
Eleştiri	4-20	6.01 ± 2.84 (4-19)
AİŞYTÖ Alt Boyutları		
Şiddeti Olağanlaştırma	5-25	6.93 ± 2.49 (5-21)
Şiddeti Genelleştirme	3-15	4.05 ± 1.53 (3-10)
Şiddeti Nedenselleştirme	3-15	5.96 ± 1.82 (3-10)
Şiddeti Saklama	2-10	3.42 ± 1.94 (2-10)
AİŞYTÖ Toplam	13-65	20.36 ± 5.85 (13-40)

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (n=314)

Sosyodemografik Özellikler	X ±SS (Min-Max)	
Yaş (yıl)	33.86 ± 8.50 (18-57 yaş)	
Eşin Yaşı	38.07 ± 9.21 (19-78 yaş)	
Evlilik Süresi (yıl)	3.23 ± 1.12 (1 ay-38 yıl)	
Yaş	n	%
18-28 yaş arası	92	29.3
29-39 yaş arası	133	42.4
40 yaş ve üzeri	89	28.3
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	106	33.8
Ortaöğretim	87	27.7
Üniversite ve üzeri	121	38.5
Eşin Yaşı		
18-28 yaş arası	42	13.4
29-39 yaş arası	144	45.9
40 yaş ve üzeri	128	40.7
Eşin Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	61	19.4
Ortaöğretim	120	38.2
Üniversite ve üzeri	133	42.4
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	89	28.3
Çalışmıyor	225	71.7
Çalışanlarda pandemide ev işleri		
Azaldı	9	10.1
Değişmedi	69	77.5
Daha fazla oldu	11	12.4
Eşin Çalışma Durumu		
Çalışıyor	271	86.3
Çalışmıyor	43	13.7
Gelir Düzeyi		
Geliri giderinden az	134	42.7
Geliri giderine denk	121	38.5
Geliri giderinden fazla	59	18.8
Çocuk Sayısı		
Yok	43	13.7
1-3	206	65.6
4 ve üzeri	65	20.7
Evlilik Süresi		
0-4 yıl	112	35.7
5 yıl ve üzeri	202	64.3

40 yaş ve üzerinde olan kadınların KYPŞÖ kötü davranma ve eleştiri alt boyut puan ortalamaları 18-28 ve 29-39 yaş gruplarına göre daha yüksektir ($p < .05$; $c > a, b$). Eşleri 40 yaş ve üzerinde olan kadınların KYPŞÖ kötü davranma ve eleştiri

alt boyut puan ortalamaları eşi 18-28 ve 29-39 yaş gruplarında olanlara göre daha yüksektir ($p<.001$; $c>a,b$). Pandemi ile birlikte ev işlerinin arttığını belirten çalışan kadınların KYPŞÖ kötü davranma ve eleştiri alt boyut puan ortalamaları ile pandemide ev işlerinin değişmediğini veya azaldığını belirtenlere göre daha yüksektir ($p<.05$; $a>b,c$). Çocuk sayısı 4 ve üzerinde olan kadınların KYPŞÖ kötü davranma ve eleştiri alt boyut puan ortalamaları çocuğu olmayan kadınlara göre daha yüksektir ($p<.05$; $c>a$). Evlilik süresi 5 yıl ve üzerinde olan kadınların KYPŞÖ kötü davranma ve eleştiri alt boyut puan ortalamaları evlilik süresi 0-4 yıl arasında olan kadınlara göre daha yüksektir ($p<.001$).

40 yaş ve üzerinde olan kadınların AİŞYTÖ şiddeti nedenselleştirme alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları 18-28 ve 29-39 yaş gruplarına göre daha yüksektir ($p<.05$; $c>a,b$). İlköğretim mezunu olan kadınların AİŞYTÖ şiddeti genelleştirme, şiddeti saklama alt boyutları ve AİŞYTÖ toplam puan ortalamaları eğitim seviyesi ortaöğretim ve üniversite veya üzerinde olan kadınlara göre daha yüksektir ($p<.001$,

$p<.05$; $a>b,c$). Eşi 40 yaş ve üzerinde olan kadınların AİŞYTÖ şiddeti nedenselleştirme alt boyut puan ortalamaları eşi 18-28 ve 29-39 yaş gruplarında olanlara göre daha yüksektir ($p<.05$; $a>b,c$). Eşi ortaöğretim mezunu olan kadınların AİŞYTÖ şiddeti olağanlaştırma, şiddeti saklama alt boyutları ve AİŞYTÖ toplam puan ortalamaları eşi üniversite veya üzerinde olanlara göre daha yüksektir ($p<.05$; $b>c$). Çalışan kadınların AİŞYTÖ toplam puan ortalamaları çalışmayan kadınlara göre daha yüksektir ($p<.05$). Geliri giderine eşit olan kadınların AİŞYTÖ şiddeti olağanlaştırma alt boyut puan ortalamalarının geliri giderinden az olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<.05$; $b>a$). Dört ve daha fazla çocuğa sahip kadınların AİŞYTÖ şiddeti nedenselleştirme alt boyut puan ortalamaları çocuğu olmayan kadınlara göre daha yüksektir ($p<.05$; $c>a,b$). Evlilik süresi 5 yıl ve üzerinde olan kadınların AİŞYTÖ şiddeti nedenselleştirme alt boyut puan ortalamaları evlilik süresi 0-4 yıl arasında olanlara göre daha yüksektir ($p<.05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Sosyodemografik Özellikler ile KYPŞÖ Alt Boyutları, AİŞYTÖ Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler	KYPŞÖ				AİŞYTÖ				Toplam
	Kötü Davranma	Kısıtlama	Kıskançlık	Eleştiri	Şiddeti Olağanlaştırma	Şiddeti Genelleştirme	Şiddeti Nedenselleştirme	Şiddeti Saklama	
	X±SS				X±SS				
Yaş									
18-28 yaş arası	36.11±13.69 ^a	12.61±4.44	6.48±3.43	5.53±2.82 ^a	7.22±2.43	4.01±1.43	5.64±1.75 ^a	3.63±2.05	20.50±5.44
29-39 yaş arası	41.62±19.59 ^b	13.04±5.77	6.26±3.33	6.00±2.66 ^b	6.87±2.46	4.06±1.54	5.94±1.92 ^b	3.30±1.88	20.17±6.16
40 yaş ve üzeri	45.35±21.37 ^c	13.76±6.72	6.08±3.60	6.53±3.06 ^c	6.71±2.59	4.09±1.62	6.33±1.68 ^c	3.37±1.92	20.49±5.81
<i>KW, p</i>	13.731; 0.001*	0.471; 0.790	1.227; 0.541	9.961; 0.007**	2.466; 0.291	0.009; 0.996	7.242; 0.027**	1.106; 0.575	0.884; 0.643
	c>a,b			c>a,b			c>a,b		
Eğitim Düzeyi									
İlköğretim	42.56±19.10	13.33±5.98	5.84±2.81	6.33±2.95	7.16±2.90	4.35±1.87 ^a	6.21±1.95	3.96±1.86 ^a	21.18±6.63 ^a
Ortaöğretim	41.05±21.49	13.49±6.25	7.00±4.07	5.72±2.81	7.05±2.34	4.23±1.44 ^b	5.91±1.78	3.85±2.17 ^b	21.03±5.62 ^b
Üniversite ve üzeri	39.76±16.67	12.67±5.06	6.14±3.36	5.94±2.75	6.64±2.17	3.67±1.15 ^c	5.79±1.71	3.07±1.78 ^c	19.16±5.06 ^c
<i>KW, p</i>	1.819; 0.403	0.772; 0.680	3.544; 0.169	4.397; 0.111	2.447; 0.294	11.106; 0.004**	4.578; 0.101	9.599; 0.008**	7.593; 0.022**
						a>b,c		a>b,c	a>b,c
Eşin Yaşı									
18-28 yaş arası	34.02±11.42 ^a	12.28±3.81	6.33±3.15	5.35±2.28 ^a	6.95±2.26	4.02±1.38	5.45±1.62 ^a	3.57±2.28	20.00±5.81
29-39 yaş arası	38.61±16.94 ^b	12.82±5.03	6.26±3.29	5.73±2.83 ^b	7.13±2.55	4.05±1.58	5.88±1.90 ^b	3.42±1.87	20.47±6.00
40 yaş ve üzeri	46.14±21.59 ^c	13.73±6.83	6.28±3.68	6.54±2.95 ^c	6.70±2.50	4.07±1.53	6.23±1.75 ^c	3.37±1.91	20.36±5.72

Tablo 3. (devamı) Sosyodemografik Özellikler ile KYPŞÖ Alt Boyutları, AİŞYTÖ Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

KW, p	21.640;0.000*	0.786; 0.675	0.107; 0.948	14.485;0.001*	2.143; 0.343	0.029; 0.986	7.886; 0.019**	0.208; 0.901	0.219; 0.896
	c>a,b			c>a,b			c>a,b		
Eşin Eğitim Düzeyi									
İlköğretim	40.70±15.24	12.27±4.07	5.80±3.04	6.13±2.47	6.80±2.35 ^a	4.41±1.82	6.20±1.77	3.38±1.76 ^a	20.79±5.71 ^a
Ortaöğretim	41.07±20.33	14.13±6.73	6.56±3.56	5.82±2.86	7.43±2.82 ^b	4.12±1.58	6.02±1.92	3.75±2.12 ^b	21.32±6.34 ^b
Üniversite ve üzeri	41.23±19.21	12.60±5.26	6.24±3.46	6.13±2.98	6.53±2.15 ^c	3.83±1.29	5.80±1.74	3.14±1.82 ^c	19.30±5.28 ^c
KW, p	1.065; 0.587	3.960; 0.138	1.987; 0.370	2.189; 0.335	8.148; 0.017**	3.959; 0.138	3.172; 0.205	8.002;0.018**	7.450;0.024**
				b>c			b>c		
Çalışma Durumu									
Çalışıyor	42.57±20.33	12.74±5.68	6.65±3.87	6.00±2.62	6.64±2.34	3.83±1.36	5.66±1.65	3.13±1.69	19.27±5.51
Çalışmıyor	40.47±18.32	13.27±5.74	6.13±3.23	6.02±2.92	7.04±2.54	4.14±1.58	6.08±1.87	3.53±2.03	20.79±5.93
U (Z), p	-718; 0.473	-1.018;0.309	-1.211;0.226	-296; 0.767	-1.620; 0.105	-1.507; 0.132	-1.598; 0.110	-1.559;0.119	-2.029;0.029**
Çalışanlarda Pandemide Ev İşleri									
Arttı	42.42±20.20 ^a	13.75±6.42	6.30±3.46	6.33±3.13 ^a	6.90±2.56	4.09±1.58	5.92±1.92	3.39±1.94	20.29±6.03
Değişmedi	35.32±12.30 ^b	11.57±3.94	5.88±3.05	4.98±1.52 ^b	6.93±2.46	4.18±1.69	5.99±1.80	3.52±1.97	20.62±6.17
Azaldı	37.00±11.99 ^c	13.27±4.54	6.00±2.28	5.45±1.96 ^c	7.18±2.40	3.73±1.42	6.64±1.69	4.09±2.77	21.64±5.74
KW, p	6.518; 0.038**	5.184; 0.075	1.676; 0.433	9.278; 0.01*	0.246; 0.884	1.208; 0.547	1.662; 0.444	0.697; 0.706	0.813; 0.666
	a>b,c			a>b,c					
Eşin Çalışma Durumu									
Çalışıyor	41.39±19.40	13.29±5.86	6.40±3.55	5.97±2.92	6.97±2.56	4.08±1.54	5.97±1.84	3.41±1.94	20.44±5.94
Çalışmıyor	39.02±15.39	12.04±4.61	5.51±2.43	6.25±2.26	6.65±2.01	3.86±1.44	5.88±1.66	3.49±1.99	19.88±5.25
U (Z), p	-450; 0.653	-1.498;0.134	-1.462;0.144	-1.470; 0.141	-3.13; 0.755	-7.55; 0.450	-1.127; 0.899	-3.35; 0.738	-4.55; 0.649
Gelir Düzeyi									
Geliri giderinden az	41.29±20.13	13.57±6.18	6.23±3.40	6.20±2.97	6.96±2.52 ^a	4.22±1.65	6.01±1.86	3.51±1.94	20.70±5.84
Geliri giderine eşit	41.39±18.45	13.07±5.47	6.58±3.78	5.71±2.74	7.17±2.51 ^b	3.98±1.45	5.93±1.81	3.40±2.03	20.50±5.90
Geliri giderinden fazla	39.89±17.18	39.89±5.06	5.74±2.63	6.18±2.733	6.34±2.33 ^c	3.81±1.37	5.92±1.76	3.24±1.78	19.31±5.71
KW, p	0.350; 0.839	1.858; 0.395	0.704; 0.703	3.155; 0.206	9.324; 0.009**	2.634; 0.268	0.593; 0.744	1.056; 0.590	3.491; 0.175
				b>a					
Çocuk Sayısı									
Yok	36.48±12.66 ^a	12.16±4.20	6.93±3.86	5.30±2.19 ^a	6.91±2.32	3.93±1.31	5.88±1.53 ^a	3.37±1.94	20.09±4.69
Bir-üç	39.86±18.43 ^b	12.96±5.68	6.20±3.45	5.87±2.80 ^b	6.77±2.33	4.07±1.57	5.83±1.88 ^b	3.32±1.83	19.99±5.90
Dört ve üzeri	47.90±22.08 ^c	14.27±6.55	6.07±3.04	6.93±3.14 ^c	7.45±3.01	4.08±1.54	6.43±1.74 ^c	3.75±2.25	21.71±6.23
KW, p	13.103;0.000*	1.571; 0.210	0.535; 0.465	17.323;0.000*	0.047; 0.828	1.761; 0.184	8.023; 0.005**	1.606; 0.205	2.109; 0.146
	c>a			c>a			c>a,b		
Evlilik Süresi									
0-4 yıl	36.23±14.39	12.67±5.14	6.61±3.76	5.22±2.17	6.90±2.40	3.90±1.45	5.63±1.85	3.29±1.95	19.72±5.60
5 yıl ve üzeri	43.75±20.54	13.37±6.01	6.09±3.22	6.45±3.07	6.94±2.55	4.14±1.57	6.15±1.78	3.49±1.94	20.71±5.96
U (Z), p	-3.620; 0.000*	-1.253;0.210	-7.31; 0.465	-4.162; 0.000*	-2.17; 0.828	-1.327; 0.184	-2.833; 0.005**	-1.267;0.205	-1.452; 0.146

p < .001*; p < .05**; KW: Kruskal Wallis; U: Mann Whitney U ve ikili karşılaştırmalarda tukey testi kullanılmıştır.

KYPŞÖ kötü davranma alt boyutu ile AİŞYTÖ tüm alt boyutları ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde düşük düzeyde ilişki bulunmuştur (r= .20, p= .000; r= .15, p= .007; r= .26, p= .000; r= .17, p= .002; r= .28, p= .000). KYPŞÖ kısıtlama alt boyutu ile AİŞYTÖ tüm alt boyutları ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde düşük düzeyde ilişki saptanmıştır (r= .24, p= .000; r=.16, p=.003; r= .22, p= .000; r= .29, p= .000; r= .29, p= .000). KYPŞÖ kıskançlık alt

boyutu ile AİŞYTÖ tüm alt boyutları ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde düşük düzeyde ilişki belirlenmiştir (r= .17, p= .002; r= .13, p= .019; r= .16, p= .003; r= .13, p= .016; r= .21, p= .000). KYPŞÖ eleştiri alt boyutu ile AİŞYTÖ şiddeti olağanlaştırma, şiddeti nedenselleştirme, şiddeti saklama alt boyutları ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde düşük düzeyde ilişki bulunmuştur (r= .14, p= .013; r= .26, p= .000; r= .12, p= .027; r= .20, p= .000) (Tablo 4).

Tablo 4. KYPŞÖ Alt Boyut ile AİŞYTÖ Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

KYPŞÖ	§	AİŞYTÖ				Toplam
		Şiddeti Olağanlaştırma	Şiddeti Genelleştirme	Şiddeti Nedenselleştirme	Şiddeti Saklama	
Kötü Davranma	<i>r</i>	.20	.15	.26	.17	.28
	<i>p</i>	.000*	.007**	.000*	.002**	.000*
Kısıtlama	<i>r</i>	.24	.16	.22	.22	.29
	<i>p</i>	.000*	.003**	.000*	.000*	.000*
Kıskançlık	<i>r</i>	.17**	.13	.16	.13	.21
	<i>p</i>	.002	.019*	.003**	.016*	.000*
Eleştiri	<i>r</i>	.14	.06	.26	.12	.20
	<i>p</i>	.013*	.293	.000*	.027*	.000*

*p < .001; **p < .05; §Spearman korelasyon analizi

TARTIŞMA

Ülkemizde evli kadınlara yönelik psikolojik şiddetin yaygın olduğu görülmektedir (İpek ve Ayvaz Kızılgöl, 2019; Yıldırım vd, 2019). Bu çalışmada psikolojik şiddet düzeyleri Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği ile değerlendirilen kadınların psikolojik şiddet türlerinden en fazla kötü davranmaya ve en az ise eleştiriye maruz kaldığı belirlenmiştir. KYPŞÖ alt boyutlarından yüksek puanlar alınması ilgili alt boyuta ilişkin psikolojik şiddete daha sık maruz kalındığını gösterir (Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer, 2019). Eke ve Küçükali (2022)'nin bir şehir merkezine ait iki farklı bölgede Covid-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet olgularını değerlendirdikleri çalışmada psikolojik şiddet vakalarının pandemi ile birlikte daha da arttığı ve kadınlara bu süreçte daha kötü davranıldığı belirlenmiştir (Eke ve Küçükali, 2022). Bu durum, eşlerin kadınlar üzerinde hakimiyet kurma isteğinden kaynaklanabilir.

Bu çalışmada kadınların Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının 20.36±5.85 olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınlar en fazla şiddeti olağanlaştırmaktadır ve en az şiddeti saklamaya eğilim göstermektedir. Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinden alınan puanlar yükseldikçe

şiddete yönelik tutum olumlu yönde ve puanlar azaldıkça şiddete yönelik tutum olumsuz yöndedir (Şahin ve Dişsiz, 2009). Bu çalışmada şiddete yönelik tutumun değerlendirildiği ölçekten alınabilecek puanlar (min: 13-max: 65) baz alındığında kadınların şiddete yönelik tutumlarının genel olarak olumsuz olduğu ancak yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve evlilik süresi gibi değişkenlerin ölçeğin bazı alt boyutlarında daha yüksek puan alınmasına neden olduğu görülmektedir. Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde ölçek alt boyutlarına ilişkin benzer sonuçlar elde edildiği ancak ölçek toplam puanında farklılıklara rastlanmaktadır. Altıntop ve Adana (2019) yaptıkları çalışmada AİŞYTÖ toplam puan ortalamasını 30.31±8.52 olarak bulmuşlardır. AİŞYTÖ şiddeti olağanlaştırma alt boyut puan ortalamasını en yüksek ve şiddeti saklama alt boyut puan ortalamasını en düşük olarak belirlemişlerdir (Altıntop ve Adana, 2019). Yıldırım ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada AİŞYTÖ toplam puan ortalamasını 31.6±7.0 ve AİŞYTÖ şiddeti olağanlaştırma alt boyut puan ortalamasının en yüksek ve şiddeti genelleştirme alt boyutunun en düşük puan ortalamasına sahip olduğunu bildirmişlerdir (Yıldırım vd, 2019).

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde

yapılan araştırmalarda yaş, eğitim ve gelir d¼zeyi gibi bazı sosyodemografik ¼zellikler aile içi şiddet ile ilişkilendirilmektedir (Başkale ve S¼zer, 2015; İpek ve Ayvaz Kızılg¼l, 2019). Bu araştırmada yaş, pandemide çalışan kadınların ev işlerinin artması, ocuk sayısı, evlilik s¼resi gibi sosyodemografik ¼zellikler ile Kadına Y¼nelik Psikolojik şiddet ¼leđi k¼t¼ davranma ve eleştiri alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p < .001$, $p < .05$). Kadın ve eşinin ileri yaşta olması, ev işlerinin artması, ocuk sayısının fazla olması ve evlilik s¼resinin uzaması psikolojik şiddet d¼zeyini artırmıştır. Araştırmaya katılan kadınların hem kendilerinin hem de eşlerinin yaşları arttıkça psikolojik şiddet t¼rlerinden k¼t¼ davranma ve eleştiriye maruz kalma d¼zeyleri artmaktadır. Benzer şekilde B¼y¼kbodur ve etinkaya akıcı (2020) yaptıkları çalışmada, 36-40 yaşlar arasında psikolojik şiddetin artabileceğini belirlemiştir (B¼y¼kbodur etinkaya ve akıcı, 2020). İpek ve Ayvaz Kızılg¼l (2019)'¼n pandemiden ¼nce yaptıkları çalışmada kadının yaşı arttıkça kadına y¼nelik şiddetin arttığı ve kadın ve eşinin eğitim d¼zeyi yükseldikçe aile içi şiddet d¼zeyinin azaldığı bildirilmiştir (İpek ve Ayvaz Kızılg¼l, 2019). Ayrıca pandemi s¼recinde evde bulunan aile ¼yelerinin ve evde geçirilen s¼renin artması kadınların ev içi dinamiklerini değiştirmiştir ve kadınların iř y¼klerini artmıştır (Fornari vd., 2021). Pandemielerin toplumdaki en ¼nemli etkilerden biri ev içi şiddet olaylarında artışa neden olmalarıdır. Pandemi gibi olađan¼st¼ durumlarda kadınlara y¼nelik her t¼rl¼ şiddetin artmasının temel nedeni toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın daha da derinleşmesidir (Abay ve Akın, 2021; Altın, 2021; Barbara vd, 2020). ocuk sayısının fazla olması ve evlilik s¼resinin uzun olması da kadınların daha fazla psikolojik şiddet yaşamasına neden olmuştur. Ailedeki ocuk sayısı arttıkça aile içi şiddet

g¼r¼lme olasılığı artmaktadır (Başkale ve S¼zer, 2015; İpek ve Ayvaz Kızılg¼l, 2019). Pandemi d¼neminde sosyal izolasyon, işsiz kalma, evden çalışma, ev içi iř y¼klerinin artması, çocukların online eğitim alması ve artan diğer stres¼rler aile içi çatışmaları artırmaktadır. ¼zellikle kadınların eşleri ile daha uzun s¼re bir arada olmasından kaynaklanan artan aile içi çatışmaların uygun yollarla ¼z¼lememesi bireylerde şiddete eğilimi artırmaktadır (Abay ve Akın, 2021; Fawole vd., 2020; Mittal ve Singh, 2020; Usta, Murr ve El-Jarrah, 2021; Viero vd., 2021).

Bu araştırmada yaş, eğitim d¼zeyi, çalışma durumu, gelir d¼zeyi ve evlilik s¼resi ile Aile İçi şiddete Y¼nelik Tutum ¼leđi bazı alt boyutları ve toplam puanları arasında anlamlı fark vardır ($p < .001$, $p < .05$). Kadının ve eşinin ileri yaşta olması, eğitim seviyesinin d¼ř¼k olması, gelir d¼zeyinin d¼ř¼k olması ve evlilik s¼resinin uzun olması aile içi şiddete y¼nelik tutumlarını olumsuz etkilemektedir. Bu durum genel olarak kadının stat¼s¼n¼n d¼ř¼k olması, herhangi bir gelirinin olmaması, geleneksel ve ataerkil aile yapısı ile ilişkilendirilebilir. Hem kendisi hem de eşi 40 yaş ve ¼zerinde olan ve evlilik s¼resi 5 yıldan fazla olan kadınların şiddeti nedenselleştirme puan ortalamaları daha y¼ksektir. Altıntop ve Adana (2019) yaptıkları çalışmada katılımcıların yaşı azaldıkça şiddeti nedenselleştirme d¼zeylerinin arttığını saptamıştır (Altıntop ve Adana, 2019). Bu farklılık araştırmanın yapıldığı ¼rneklem grubuna ait k¼lt¼rel ¼zelliklerden kaynaklanabilir. Bu araştırmadaki ileri yaşta olan ve evlilik s¼resi daha uzun olan kadınların şiddeti daha fazla nedenselleştirmesi evlilik birliğini korumak adına şiddeti normalleştirme çabası olabilir. Ayrıca bu araştırmada eğitim d¼zeyi d¼ř¼ke şiddete y¼nelik olumlu tutum artmaktadır. Okuryazar olmayan kadınların şiddeti olağanlaştırmaya, genelleştirmeye, saklamaya ve genel olarak şiddete y¼nelik

olumlu tutum sergilemeye eğilim gösterdiği belirlenmiştir. Eğitim seviyesi düşük olan kadınların şiddeti normalleştirdikleri ve eğitim seviyesinin aile içi şiddete karşı tutumu etkileyen en önemli faktör olduğu bildirilmiştir (Yıldırım vd., 2019). Adıbelli ve ark. (2021) pandemi döneminde aile içi şiddete yönelik yaptıkları çalışmada okuryazar olan kadınların duygusal, sözel ve toplam şiddet puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır (Adıbelli, Sümen ve Teskereci, 2021). Eğitim seviyesi düşük olan kadınlar çaresizlikten dolayı şiddeti kabul etmek zorunda kalabilmektedir (Han Almış vd, 2020). Ayrıca bu araştırmada eşi ortaöğretim mezunu olan kadınların eş eğitim düzeyi daha yüksek olanlara göre şiddeti olağanlaştırma, saklama ve aile içi şiddete yönelik şiddete tutum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Şiddete maruz kalan kadınlar; utanma, eşten korkma, şiddeti sıradan bir olay gibi görme, ekonomik olarak eşe bağımlı olma gibi nedenlerden dolayı şiddeti saklama eğiliminde olabilmektedir (Ünal ve Gülseren, 2020). Kurt ve arkadaşları (2018) eşin eğitim durumunun sözel (duygusal) şiddet ile ilişkili olmadığını belirlemiştir. Buna ek olarak bu araştırmada pandemide çalışmayan kadınların aile içi şiddete yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu ve geliri giderine eşit olan kadınların şiddeti daha çok olağanlaştırdığı belirlenmiştir (Kurt vd, 2018). Adıbelli ve ark (2021) yaptıkları çalışmada kendisi ve eşi çalışmayan kadınların duygusal şiddet puanlarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir (Adıbelli vd, 2021). Son yıllarda yapılan başka bir çalışmada da sözlü şiddetin ailenin gelir düzeyi ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Kurt vd, 2018). Benzer şekilde Nijerya'da yapılmış olan bir çalışmada geliri giderinden az olan kadınların eş şiddetini daha hoş karşıladıkları belirlenmiştir (Yıldırım vd, 2019). Gelişmekte olan birçok toplumda olduğu gibi ülkemizde de kadına yönelik şiddet kabul

edilir bir davranış olarak algılanmaktadır ve aile içinde çözülmesi gereken bir sorun olarak değerlendirilmektedir (Babacan Gümü, 2020; Başkale ve Sözer, 2015). Sediri ve ark. (2020)'nın pandemi döneminde Tunus'ta yaptıkları çalışmada psikolojik şiddetin en sık görülen şiddet türü (%96) olduğunu ve psikolojik şiddet yaşayan kadınların bunu bildirmeye değer olmadığını belirlemişlerdir (Sediri vd., 2020). Ataerkil aile yapısı ve toplumsal normlar şiddet algısını etkileyebilmektedir. Yıldırım ve ark (2019) pandemi öncesinde yaptıkları bir çalışmada kendisi lise, eşi lise ve üniversite mezunu olan, kendisi ve eşi çalışan, çocuğu olmayan, çekirdek ailede ve il veya ilçede yaşayan, gelirini giderinden fazla algılayan, kararları eşi ile birlikte ortak aldığını belirten ve evlenme yaşı ileri olan kadınların şiddete karşı tutumlarının olumsuz olduğu, şiddeti onaylamadıkları; ancak kendisinin ve eşinin yaşı ve evlilik yılı fazla olan kadınların şiddete yönelik tutumlarının olumlu olduğunu tespit etmişlerdir (Yıldırım vd., 2019).

Pandemi döneminde her türlü aile içi şiddete yönelik risk faktörü artmıştır ancak kadınların şiddete karşı mücadele yetenekleri zayıflamıştır (Bouillon-Minois, 2020; Mittal, ve Singh, 2020; Toprak Ergöner vd, 2020). Bu araştırmada yer alan kadınların kötü davranma, kısıtlama, kıskançlık ve eleştiri türünde psikolojik şiddete maruz kalmaları ile aile içi şiddete yönelik tutumları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir ($p<.001$). Kadınlara yönelik şiddet oluşmadan önlemek için öncelikle o toplumdaki insanların şiddete karşı tutumlarının belirlenmesi önemlidir (Özcan ve Yanmış, 2022). Kadınlara yönelik psikolojik şiddet düzeyi arttıkça, kadınların aile içi şiddete yönelik tutumları olumlu yönde etkilenmektedir. Normal şartlarda da kadınlar şiddete maruz kaldıklarında yardım aramaktan çekinmektedir ve şiddeti normalleştirmeye

çalışmaktadır (Babacan Gümüş, 2020; Başkale ve Sözer, 2015; Han Almiő vd, 2020). Şiddeti destekleyici tutum sergileyen ve Şiddet uygulama eğilimi gösteren kişiler daha yakından izlenmelidir (Özcan ve Yanmış, 2022). Covid 19 pandemisi, aile içi Şiddet olgusunu önleme ve bunlarla mücadele etmede yeni sorunlar ve zorluklar yaratmaktadır. Campbell (2020) mağdurların Şiddet uygulayan eş/partner ile birlikte karantinada oldukları için Şiddetin bildirilme fırsatlarının sınırlı olmasından dolayı Şiddetin resmi kayıtlara yansımadiğını ve bunun aile içi Şiddet oranındaki artıőı belirlemeye engel olduğunu bildirmektedir (Campbell, 2020). Covid 19 pandemisi ile Şiddete yönelik alınan ulusal önlemlerin yetersiz olması da kadınların mağduriyetini arttırmıőtır (Mittal ve Singh, 2020; Viero vd., 2021).

Özellikle sosyal kısıtlamalar kadınların yardım arayıőını, sosyal desteğe erişimini ve sığınma evleri gibi daha güvenli yerlere seyahat etmesini sınırlamaktadır (Evans, Lindauer ve Farrell, 2020; Gulati ve Kelly, 2020; Ünal ve Gülseren, 2020; Viero vd., 2021). Dolayısıyla bu araştırmada yer alan kadınlar normal Őartlar ile kıyaslandığında Şiddeti olağanlaştırma, bir nedene bağlama ve saklama yönünde davranışlar göstererek Şiddete yönelik daha olumlu bir yaklaőtım göstermiő olabilir.

Kısıtlılıklar/Sınırlılıklar

Araştırmanın bir Şehir merkezinde yapılması ve nonparemetrik testlerin kullanılması genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca araştırmanın online uygulanması katılımcıların anlaőtılamayan soruları soramamasına neden olabilir ve verilerin örnekleme uygun kişilerden toplandığı konusunda net ve doğru bilgi vermeyebilir.

SONUÇLARIN UYGULAMADA KULLANIMI

Araştırma bulgularımız Covid 19 pandemisi sürecinde kadınlarda yönelik psikolojik Şiddet düzeyinin genel olarak düşük olduğunu ve kadınların psikolojik Şiddet türlerinden en çok kötü davranıőa en az ise eleştiriye maruz kaldığıını göstermektedir. Araştırmaya katılan kadınların aile içi Şiddete yönelik tutumlarının ise genel olarak olumsuz olduğu ancak kadınların Şiddete yönelik tutumlarının kadın/eşinin eğitim düzeyinden, ekonomik durumdan, çocuk sayısından ve evlilik süresinden etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu araőtırmadaki kadınların en çok Şiddeti olađanlaőtırmaya ve en az ise saklamaya eğilim gösterdikleri belirlenmiştir. Bu araştırmada kadınlara yönelik psikolojik Şiddet düzeyinin aile işi Şiddete yönelik tutumları ile düşük düzeyde de olsa iliőtikli olduğu da görölmektedir.

Pandemi koőtullarında Şiddete maruz kalan kadınların belirlenmesi ve yardım edilmesi daha da güç hale gelmiőtir. Ancak pandeminin gölgesinde Şiddeti daha çok normalleőtirme çabası, Şiddetin bir kısır döngü içinde devam etmesine neden olacaktır. Bu nedenle pandemi gibi olağanüstü durumlarda ulusal önlemler alınmalı ve bu kısır döngü kırılmaya çalıőtılmalıdır. Bu araştırma sonuçları doğrultusunda sağlık sektöründe önemli rol ve sorumlulukları olan ebe ve hemőtirelerin özellikle afet ve salgın dönemlerinde kadınların aile içi Şiddet düzeylerini değerlendirirken psikolojik Şiddet düzeylerini belirlemelerine de dikkat etmeleri ve gerekli danıőtmanlık ve yönlendirmeleri yapmaları önemlidir. Genel olarak kadına yönelik Şiddetin ve özelinde psikolojik Şiddetin azaltılmasında kadınlara, aileye ve topluma Şiddet türlerine iliőtkin farkındalık kazandırılmalıdır. Şiddete maruziyet durumunda kadınların nasıl bir yol izlemesi gerektiği anlatılmalıdır. Çünkü tanımlanması zor olan veya Şiddet olarak görölmeyen ancak

içerisinde diğer şiddet türlerini de barındıran psikolojik şiddetin önlenmesi kadın sağlığı açısından elzemdir.

Ülkemizde şiddet durumunda Kadın Destek Sistemi (KADES) ve Sosyal Destek Hattı ve Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi (ŞONİM) bulunmaktadır. Afet ve salgın dönemlerinde bu kuruluşlara erişim kolaylaştırılmalıdır. Yabancı ülkelerde online başvuru merkezleri ile şiddete maruz kalan bireylerin destek mekanizmalarına ulaşması ve yine bu mekanizmalar aracılığı ile danışmanlık almaları sağlanmıştır. Ayrıca hükümetler, afet durumlarında şiddet mağdurlarına yönelik hizmetleri hazırlık ve müdahale planlarına dahil etmelidir ve bunları sistematik olarak desteklemelidir. Kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi için öncelikle toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi, ekonomik koşullarının daha iyi hale getirilmesi, kadınların çalışma hayatına daha çok dahil edilmesi ve en önemlisi caydırıcı cezaların olması yarar sağlayacaktır.

Bilgilendirme

*Bu araştırma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi tarafından 9-10 Mayıs 2022 tarihleri arasında düzenlenen I. Uluslararası I. Ulusal Sivas Ebelik Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur (çevrimiçi).

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Bu araştırma için herhangi bir kurum ve kuruluştan finansal destek alınmamıştır. Araştırmaya başlamadan önce bir üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (03.02.2021-54) yazılı izin alınmıştır. Çalışma Tasarımı: ÇE, SAÖ; Veri toplama: İT; Veri analizi ve yorumlama: ÇE, TKÖ; Yazı taslağı: ÇE, İT Eleştirel inceleme: TKÖ; Son onay ve sorumluluk: ÇE, SAÖ; Süpervizyon: SAÖ.

KAYNAKLAR

Abay, E. ve Akın, A. (2021). Covid-19 salgınında; dünyada ve Türkiye`de kadınlara yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet. Sağlık ve Toplum, 31(3), 11-16.

Adibelli, D., Sümen, A. ve Teskereci, G. (2021). Domestic violence against women during the Covid-19 pandemic: Turkey sample. Health Care Women Int.42(3), 335-350. <https://doi.org/10.1080/07399332.2021.1885408>

Aile, T. C., & Bakanlığı, S. P. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2015). Türkiye`de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. Ankara: Elma Teknik Basın Matbaacılık. 18 Temmuz 2021 tarihinde <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>. Erişim Tarihi: 24.05.2021.

Altın, G. (2021). COVID-19 pandemisi bağlamında kadına karşı şiddete ilişkin bir değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet, 32(1), 211-225. <https://doi.org/10.33417/tsh.760243>

Altıntop, Ö. ve Adana, F. (2019). Yeni evli çiftlerin aile içi şiddete yönelik tutumları ve ilişkili faktörler. GÜSB, 8(3), 268-276.

Babacan Gümüş, A., Şıpkın, S. ve Erdem, Ö. (2020). Kadına yönelik eş şiddeti yaygınlığı ve kadınların baş etme yöntemleri. J Psychiatric Nurs, 11(2), 79-87. <https://doi.10.14744/phd.2020.58561>

Barbara, G., Facchin, F., Micci, L., Rendiniello, M., Giulini, P., Cattaneo, C., ...ve Kustermann, A. (2020). Covid-19, lockdown, and intimate partner violence: Some data from an Italian service and suggestions for future approaches. Journal of Women's Health, 29(10), 1239-1242. <https://doi.org/10.1089/jwh.2020.8590>

Başkale, H. ve Sözer, A. (2015). Eşinden/

partnerinden şiddet gören kadınların şiddet algısı ve mağduriyet nedenleri. TAF Prev Med Bull, 14(6).

Bouillon-Minois, J. B., Clinchamps, M. ve Dutheil, F. (2020). Coronavirus and quarantine: Catalysts of domestic violence. Violence against women, 1077801220935194. <https://doi.org/10.1177/1077801220935194>

Bulut, M. B. (2015). Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(17), 403-415. <https://doi.10.16992/ASOS.811>

Büyükbodur Çetinkaya, A. ve Çakıcı, A. B. (2020). Kadına yönelik psikolojik şiddetin ebeveyn tutumları ile ilişkisi: Gümüşhane ili örneği. Turk J Child Adolesc Ment Health, 27(1), 40-48. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.00719>

Campbell A. M. (2020). An increasing risk of family violence during the Covid-19 pandemic: Strengthening community collaborations to save lives. Forensic Science International. Reports, 2, 100089. <https://doi.org/10.1016/j.fsir.2020.100089>

Eke, C. ve Küçükali, C. (2022). COVID-19 pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet olgularının değerlendirilmesi: Erzurum ili Aziziye ve Aşkale İlçeleri örneği. Journal of Literature and Humanities, 68, 36-42. <https://doi.org/10.5152/AUJLF.2022.987067>

Evans, M. L., Lindauer, M. ve Farrell, M. E. (2020). A Pandemic within a Pandemic - Intimate Partner Violence during Covid-19. The New England journal of medicine, 383(24), 2302–2304. <https://doi.org/10.1056/NEJMp2024046>

Fawole, O.I., Okedare, O. O. ve Reed, E. (2021). Home was not a safe haven: Women's experiences of intimate partner violence during the covid-19 lockdown in Nigeria. BMC Women's Health,

21(1), 32. <https://doi.org/10.1186/s12905-021-01177-9>

Fornari, L. F., Lourenço, R. G., Oliveira, R. N. G., Santos, D. L. A. D., Menegatti, M. S. ve Fonseca, R. M. G. S. D. (2021). Domestic violence against women amidst the pandemic: Coping strategies disseminated by digital media. Rev Bras Enferm, 74Suppl 1(Suppl 1): e20200631. <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2020-0631>

Gulati, G. ve Kelly, B. D. (2020). Domestic violence against women and the COVID-19 pandemic: What is the role of psychiatry? Int J Law Psychiatry, 71, 101594. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2020.101594>

Han Almış, B., Gümüştaş, F. ve Koyuncu Kütük, E. (2020). Effects of domestic violence against women on mental health of women and children. Current Approaches in Psychiatry 12(2), 232-242. <https://doi.10.18863/pgy.567635>

İpek, E. ve Ayvaz Kızılgöl, Ö. (2019). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadının işgücüne katılımına ilişkin mikroekonometrik analiz: Türkiye. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2), 455-474.

Kurt, E., Yorguner Küpeli, N., Sönmez, E., Bulut, N. S. ve Akvardar, Y. (2018). Psikiyatri polikliniğine başvuran kadınlarda aile içi şiddet yaşantısı. Arch Neuropsychiatry, 55, 22-28. <https://doi.org/10.29399/npa.14812>

Martín-Fernández, M., Gracia, E. ve Lila, M. (2019). Psychological intimate partner violence against women in the European Union: A cross-national invariance study. BMC Public Health, 19(1), 1739. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7998-0>

Mittal, S. ve Singh, T. (2020). Gender-based violence during covid-19 pandemic: A Mini-Review. Front. Glob. Womens Health, 1(4). <https://doi.org/10.3389/fgwh.2020.00004>

OECD. Violence against women (indicator). (2021). Accessed on 14 March 2021.

Özcan, Ş. ve Yanmış, S. (2022). Determining the attitudes towards intimate partner violence, generalized anxiety and influencing factors during the quarantine process due to Covid-19 pandemic. *Karya Journal of Health Science*, 3(2), 126-132. <https://doi.org/10.52831/kjhs.1105342>

Sediri, S., Zgueb, Y., Ouanes, S., Ouali, U., Bourgou, S., Jomli, R. ve Nacef, F. (2020). Women's mental health: Acute impact of COVID-19 pandemic on domestic violence. *Archives of Women's Mental Health*, 23(6), 749-756. <https://doi.org/10.1007/s00737-020-01082-4>

Şahin, N. ve Dişsiz, M. (2009). Sağlık çalışanlarında aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2).

Toprak Ergönen, A., Biçen, E. ve Ersoy, G. (2020). Domestic violence during the COVID-19 pandemic. *The Bulletin of Legal Medicine*, 25(Special Issue), 47-56. <https://doi.org/10.17986/blm.2020.v25i.1408>

Usta, J., Murr, H. ve El-Jarrah, R. (2021). COVID-19 Lockdown and the increased violence against women: Understanding

domestic violence during a pandemic. *Violence and Gender*. 133-139. <https://doi.org/10.1089/vio.2020.0069>

Ünal, B. ve Gülseren, L. (2020). Covid-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: Aile içi kadına yönelik şiddet. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(Ek 1), 89-94. <https://doi.10.5505/kpd.2020.37973>

Vatandaşlar, S. E. ve Hatipoğlu Sümer, Z. (2019). Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ölçeğinin (psychological maltreatment of women inventory) Türk kültürüne uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(53):341-371.

Viero, A., Barbara, G., Montisci, M., Kustermann, K. ve Cattaneo, C. (2021). Violence against women in the Covid-19 pandemic: A review of the literature and a call for shared strategies to tackle health and social emergencies. *Forensic Sci. Int.*;319, 110650. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2020.110650>

Yıldırım, A., Aşıl, R. H. ve Avcı, İ. A. (2019). Evli kadınların aile içi şiddete ilişkin tutumlarının incelenmesi. *TJFMPC*, 13(4), 407-417. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.638295>